

Шкодін І.В.

*д.е.н., професор кафедри економіки,
менеджменту та бізнесу*

ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»

ГЛОБАЛЬНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СВІТОВИХ РИНКІВ ЯК НОВИЙ ТРЕНД РОЗВИТКУ

Вже майже десятиліття (після кризи 2008 року) світова економіка намагається вийти з кризового стану, проте дотепер спостерігаємо уповільнення відновлення темпів економічного зростання в більшості країн світу, проблеми на ринку праці, накачування економік додатковою ліквідністю призводить до підсилення спекулятивності та поглиблює основні глобальні диспропорції, які й викликали кризу. І якщо в попередні десятиріччя боргові проблеми були притаманні країнам, що розвиваються, то сьогодні основні боргові ризики формуються й походять із розвинутих країн, що провокує суттєве переструктурування світового ринку. За останні 16 років, борги урядів, домашніх господарств та нефінансових компаній виросли на 63% в США, зоні євро, Японії, Великобританії, Канаді та Австралії, на 52% в країнах G20 і на 85% в країнах, що розвиваються [1]. Такі високі показники боргу залишають менші можливості для ефективного реагування на майбутні глобальні виклики.

Фінансова глобалізація та прискорення технологічних змін (в першу чергу, в розвинених країнах) призводять до посилення майнової диференціації населення в усьому світі. Локальні кризи збільшують кількість мігрантів, які висувають нові вимоги до інститутів країн-реципієнтів, підриваючи толерантність і підживлюючи політичний популізм. Погіршують ситуацію також політичні проблеми низки країн, прихід до влади популістичних партій – результат президентських виборів в США, референдумів в Великобританії та Італії, зростаюча підтримка крайні правих партій в Німеччині і Франції тощо. Збільшується кількість людей, які причину стагнації доходів, зростання безробіття і відсутності безпеки вбачають в глобалізації, або в методах управління глобалізованим суспільством.

Весь цей час багато фінансових експертів та організацій передрікають глобальний фінансовий крах, оскільки більшість фінансових показників глобальних ринків вже давно не тільки наблизились до критичних значень, але й набагато перейшли їх. Загострюють ситуацію підвищення імовірності одночасного виникнення фінансових дисбалансів в різних країнах світу та на різних сегментах глобального ринку.

Все це дає можливість стверджувати, що соціально-економічні події в світовій економіці підтверджують дію об'єктивного циклічного механізму функціонування світової економічної системи, в результаті якого початок ХХІ ст. характеризується низхідною хвилею розвитку і як наслідком, збільшення кількості та масштабності кризових явищ (кризи 1998, 2001, 2008 рр.) та підвищення невизначеності розвитку. Окрім середньострокових циклів, відбувається кардинальна зміна ринкової (капіталістичної) соціально-економічної системи. Нова економічна посткапіталістична система (постфінансова економіка) складається під впливом нових цінностей та моделей поведінки людей незримо пов'язаних між собою глобалізованою інформаційною мережею. Ця система поки що недостатньо піддається розумінню, оскільки в глобальній цифровій економіці починають діяти неідентифіковані (невідомі нам поки що) зв'язки і взаємозалежності, які не враховуються в рішеннях не тільки господарюючих суб'єктів, але й регулюючих (державних та міжнародних) органів. Це призводить до того, що знайомі нам з підручників показники не відображають реальний розвиток економіки (наприклад, більшість продуктів сучасної цифрової економіки важко врахувати в традиційних моделях підрахунку ВВП), а використання ефективних в минулих десятиліттях «антикризових методів» регулювання (монетарних, фіскальних методів) викликає різке збільшення диспропорцій та флуктуацій на ринках, підтверджуючи ще більше загострення кризових процесів та посилення непередбачуваності соціально-економічного розвитку. Сучасні фінансові ринки майже втратили зв'язок з базовою економікою [2]. Вже кілька років найбільші банки світу використовують від'ємні процентні ставки, які не вписуються в теорії класичного мейнстріму, збільшуються обсяги неринкового виробництва, в рамках яких товари або безкоштовні, або мають набагато меншу вартість порівняно з ринковою - Вікіпедія, Linux, Uber, різноманітні сектори шеренгової економіки (Pricewaterhouse Coopers прогнозує, що до 2025 р. доходи від сервісів шеренгової економіки перевищать \$ 335 млрд.). Отже, завдяки розвитку інформаційних технологій змінюються функціональні зв'язки між суб'єктами господарювання, відбувається «стиснення часу та простору», унаслідок якого об'єкти, що раніше були віддалені один від одного в часі й просторі і тому майже не взаємодіяли, іноді зовсім не залежали один від одного, тепер настільки зближуються, що починають безпосередньо впливати один на одного.

Радикальні і швидкі зміни в глобальній економіці в останні роки створюють нові виклики для науковців та регулюючих органів. Як показує історія науки та господарської практики, помітити невідповідність наявних знань, які раніше було вірним, але поступово втратили свою значимість з причини невідповідності з реальністю, буває вкрай важко. Отже, необхідно активніше розвивати економічну теорію та використовувати її досягнення,

оскільки існує необхідність дослідження нової соціально-економічної системи, визначення реально працюючих інструментів її регулювання, в тому числі й тих, які раніше обмежувались межами теорії, а тепер можуть стати реальністю. Звичайно, зараз неможливо чітко передбачити, як будуть розгортатися події, але вже зараз очевидно, що вони торкнуться всіх. І тільки скоординована політика в інституційній, монетарній, фінансовій, структурній, соціальній та інших сферах зможе реально працювати в нових умовах глобальної невизначеності.

Зміни, що відбуваються на світових ринках обов'язково мають бути враховані не тільки при проведенні наукових досліджень, але й в педагогічній практиці, оскільки саме сьогоднішнім студентам доведеться вирішувати нові, складні соціально-економічні проблеми майбутньої трансформації.

Література:

1. Caruana J. International financial crises: new understandings, new data, 6 February 2017 / Jaime Caruana // <https://www.bis.org/speeches/sp170206.htm>
2. Credit Suisse Global Investment Returns Yearbook 2014 // http://gallery.mailchimp.com/6750faf5c6091bc898da154ff/files/global_investment_returns_yearbook_2014.pdf